

TEMPO RUBATO

a gyermeki aktivitás szélsőségei és variációk az adaptív mintázódás támogatására

Hol vannak a szavak, amelyek segítenek, hogy jobban megértsük az össze-vissza száguldozó vagy a rongybabaként cseklő-nyakló, révedező gyerekeket, azt a gyereket, „aki nem lép egyszerre? A hétköznapi szavak ítéletektől terhesek, a tudományos kifejezések legtöbbje mit sem árul el lelkük rezdüléseiről, világba vetettségük küzdelmeiről. A művészetek nyelvezete talán segítségünkre lehet.

A *tempo rubato* szófordulatot a zeneművészetből vettük. Azt jelenti, hogy az előadó - legyen szó instrumentális zenéről vagy éneklésről - különböző eszközökkel teret ad érzése, belső állapota kifejeződésének. Történhet ez a zenélés, az éneklés egyéni lendületével, sebességével, a hangok egymásutánjának tagolási módjával, a hangok egyéni képzésével, díszítésével.

A *tempo rubato* kifejezés felbukkanását a 18. század első felére teszik, egy olyan korra, amikor a zenélésben egyre nagyobb hangsúlyt kaptak az ütemmérő eszközök. Míg a metronóm megjelenése sokáig inspiráló volt, idővel egyre több ellenérzést váltott ki. Egy vélemény az 1910-es évekből: „A metronóm képes arra, hogy megölje az időnek azt a finomabb érzékelését, amely a *rubato* sajátja.” Erkel Ferenc, gyermekkori élménye nyomán, amikor egy szolgálot hallott dúdolni, így fakad ki: „...a metronómot, a taktusmérőt hova tegye a magyar muzsikusz? Csapja a földhöz!” (Gárdonyi Géza: Aranyomorzsák) A magyar népzeneben valóban hangsúlyos szerephez jut a *rubato*.

Az olasz *tempo rubato* kifejezés *lopott, rabolt időt* jelent. Eredetileg a zeneművészetben azt jelentette, hogy egy hangot egy helyről elloptak, és ez a lopott idő egy másik helyre kerülve tette lehetővé az eredeti kompozíció megváltoztatását. Azonban a *tempo rubato* hamarosan érzelmelekkel átítatott, gazdag jelentéstartományt nyert. Így a kiürült sémák elleni lázadásnak, a képzelet szabadságnak, alkotó csapongásának, az autentikus jelenlétnek az egyik szimbólumává vált.

Milyen analógiák mentén segíthet bennünket a *tempo rubato* kifejezés abban, hogy jobban megértsük a gyermeki aktivitás szélsőségeit, és keressük az adaptívabb mintázódások támogatásainak lehetőségeit? Nézzük a *lopott, rabolt idő* gondolkörét. Ki lop kitől? Napjainkban sok szó esik arról, hogy a civilizáció hogyan foszthatja meg a gyerekeket a játékhoz, a meséhez, a fantázia tevékenységhez való alanyi joguktól, veheti el tőlük az ehhez szükséges időt és tereket. És a gyerekek azt próbálják megszerezni, visszalopni, amivel a világ meglopta őket. A saját módjukon, a saját ritmusukban, *in tempo rubato* Ebben az olvasatban a szélsőséges aktivitási formák jelenthetik a megfosztottság kifejeződését, a hiányállapot felmutatását, a próbálkozást az öngyógyításra, valami vágyottnak az elérését. A dinamikus szenzoros integrációs terápia filozófiájában ez a motívum hangsúlyozottan jelenik meg. Arra tesz kísérletet, hogy visszaadja a gyerekek jogos jussát. Az érzelmileg biztonságot nyújtó kapcsolat légkörben olyan tereket, lehetőségeket kínál fel a gyermekeknek, amelyek segítik, hogy belső erőforrásaik testi-lelki mozgósításával teremtdjenek meg bennük adaptívabb viszonyulási lehetőségek, árnyaltabb viselkedéses és biológiai mintázatok.

A *tempo rubato*-t leggyakrabban kísérő előadási instrukció a *parlando*, amely kifejezés további támpontokat adhat a szélsőséges aktivitási formákat mutató gyermekek teljesebb megértéséhez. Az olasz *parlando* szó azt jelenti, hogy elbeszélve, elmondva. A beszéd tartalmát, a szöveg ritmusát erősebben figyelembe vevő éneklésre utal. Szimpóziумunk keresi a válaszokat arra, hogy miként érthetjük meg, helyezhetjük jelentéssel bíró összefüggésrendszerbe a meghökkentő tempókban kifejeződő, vagy éppen azok mögött rejtőzködő tartalmi üzeneteket. Az erre való érzékenységet és nyitottságot terápiás kötelességünknek tekintjük. Csak az olyan megnyilvánulás, az olyan tempó

tudhat igazán belülről változni, amely egy kapcsolatban elfogadást nyert, amely üzeneteinek megfajtására egy kapcsolatban történt hiteles kísérlet.

Jelen szimpóziumban a DSZIT Műhely munkatársai nyújtanak bepillantást terápiás munkájukba, teret adva a gyerekek rajzainak, alkotásainak. Jürgen Schindler müncheni terapeuta hiperaktív gyermekekkel végzett munkájáról számol be, arról, hogy milyen eszközökkel segíti elő a belső fékrendszerek megteremtődését a nem csak szimbolikus értelemben, hanem nagyon is konkrétan, testi szinten is féktelen, hiányos szabályozó funkciókat mutató gyerekeknél.

A művészi nyelvezet segítségül hívása mellett fontosnak érezzük a nyitottságot az újabb pszichológiai és biológiai kutatások felé. Miként alakul a figyelmi beállítódások mintázódása a magzati létben és milyen következményei lehetnek a mintázódás zavarainak? Miért fontos a korai kötődések szenzoros integrációs aspektusainak figyelembe vétele a pedagógiai és a terápiás munkában? Mit tudhatunk meg az első életév szellemi fejlődéséről a legújabb neuropszichológiai kutatásokból? Milyenek mutatkozik az aktivitás- és figyelemzavaros gyermekek mozgása kísérleti helyzetekben? Hogyan befolyásolhatják anyagcserezavarok, táplálék allergiák a világban való létezés lehetőségeit? A DSZIT műhely munkatársai és meghívott előadóink ezeket a témákat is megszólítják, elősegítendő a párbeszédet a kutatások, valamint a napi terápiás és pedagógiai munka között.

A szimpózium szervezőinek nevében:

Szvatkó Anna és Varga Izabella